

Özdemirci, Fahrettin. "Halk Kütüphaneleri İçin Mali Kaynaklar ve Fırsatlar" **Bilgi Toplumuna Doğru Halk Kütüphaneleri: PULMAN-XT Türkiye Ulusal Toplantısı Sonuç Raporu, 16-19 Kasım 2002, Milli Kütüphane, Ankara/** Haz. Bülent Yılmaz.- Ankara: ANKOS, Türk Kütüphaneciler Derneği, 2003. İçinde, 65-66.

Oturum 2.2.

Halk Kütüphaneleri İçin Mali Kaynaklar ve Fırsatlar

*Fahrettin Özdemirci**

PULMAN İlkeleri doğrultusunda halk kütüphanelerinin mali kaynakları olgusuna bakıldığında "halk kütüphaneleri"nin belli bir kurumsal yapıya kavuşmuş olduğu gerçeğinden hareket edildiği anlaşılmaktadır. Bu bakış açısıyla ek mali kaynak yaratma çabalarının ön planda olduğu görülmektedir ki; buna neden olarak da bilgi hizmetleri ve kaynakları alanındaki değişim ve gelişme gösterilmektedir. Bu da kurumsal yapılarda da değişiklikleri zorunlu kılmaktadır.

Ancak kurumsal yapılanma açısından büyük eksiklikleri olan ya da tam olarak sağlam yasal dayanaklara henüz kavuşturulamamış halk kütüphanelerinin bulunduğu ülkelerde bu alanda gerçekleştirilmesi gereken temel atılımların olduğu ve bu temel atılımlarla birlikte mali kaynaklar sorununa çözüm aranması gerektiği unutulmamalıdır.

Bu çalışma, temel bir halk kütüphanesi yasasına sahip olmayan dolayısıyla bakanlıkların teşkilat yasaları içine sıkıştırılmış sıradan hizmet birimleri olarak görülmekten öteye gidemeyen "halk kütüphaneleri"nin kurumsal yapılanmalarını sağlayacak adımları atmak için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Mali kaynaklar konusunda ileri adımlar atabilmek ve yeni fırsatlar yakalayabilmek, öncelikle kurumsal yapıyı oluşturacak temel bir "**halk kütüphanesi yasası**"nı gerektirmektedir. Bu temel yasa çerçevesinde halk kütüphanelerinin özellikleri de dikkate alınarak "**ana mali kaynakları**" belirlenmelidir. Bu konuda merkezi idare ile yerel yönetimlerin konumu ve sorumluluğu açıkça ifade edilmeli ve ölçütler getirilmelidir. Daha sonra halk kütüphanelerinin mali kaynaklarının artırılmasına yönelik ek mali kaynaklar yaratılması ve sağlanması üzerinde durulmalı, genel nitelikli çeşitli yasal ve idari düzenlemelerden kaynaklanan engelleyici hususların aşılması yolları bulunmalıdır. Ek mali kaynaklar yaratılması ve kendi hizmetlerini geliştirmek için ek finansman kaynakları sağlanması konusunda halk kütüphanelerinin önü açılmalıdır.

Ancak halk kütüphaneleri, yükümlendikleri işlevleri yerine getirebilme yolunda üstesinden gelinmesi gereken önemli engellerle karşı karşıyadır. Bu engelleri aşmak için çeşitli yasal düzenlemeler ve mali kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Her şeyden önce halk kütüphaneleri kamu yararına etkinliklerini yürüten itici bir güç olarak, yaşamlarında karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmek için bilgiye ihtiyacı olan herkese açık erişim noktalarıdır. Bu nedenle ana mali kaynakları belirleme ve tanımlamada sıkıntıları olmayan ve genelde de bunu halk kütüphaneleri yasalarıyla sağlamış olan ülkeler, mevcut yasalarında yeni gelişmeler doğrultusunda yeni düzenlemeler yaparlarken (gerek hizmet anlayışı, gerekse mali kaynaklar vb.); böyle bir yasaya sahip olmayan

---

* Yrd. Doç. Dr., A.Ü. DTCF Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyesi. odemirci@humanity.ankara.edu.tr

ülkelerde de, günün ve tahmin edilebilen geleceğin gereksinimlerini karşılayabilecek güçlü yasaların çıkarılmasını ve uygulanmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Yasa (halk kütüphanesi yasası), halk kütüphaneleri için temel finansman kaynaklarını garantilemeli, ayrıca bu husus yerel ve merkezi idarelerin idari ve mali konulardaki genel yasaları ile de desteklenmelidir. Ayrıca, söz konusu yasalardan güç alarak hazırlanan yönetmeliklerle kütüphanelerde ücret uygulanan hizmetler ve bu hizmetlerin ücret miktarı ile ilgili kurallar belirlenmeli, kütüphane dışı kaynaklarını kullanarak sağladıkları bilgileri ücretlendirme ve bunun ne kadarının kullanıcıya yansıtılacağı vb. açıklığa kavuşturulmalıdır. Bilgiye özgürce ve hiçbir ücret ödmeden erişimin her zaman savunucusu olan halk kütüphanelerinin yeni gelişmelere ayak uydurabildiği sürece varlığını sürdürmesinin mümkün olabileceği unutulmamalıdır. Diğer toplumsal kurumlar gibi parçası bulunduğu toplumun içinde şekillenen ve gelişen kütüphanelerin işlevlerini yerine getirebilmeleri kendilerine ayrılan mali kaynaklarla orantılıdır. Bu kurumlar kendilerinden beklenen hizmetleri yeterli ve düzenli bir mali kaynağın sağlanmasıyla verebilirler.

PULMAN Projesi bu bağlamda ülkelerin halk kütüphaneleri için iyi bir fırsat olabilir. Böylece halk kütüphanelerinin tüm potansiyellerini ortaya koyarak sayısal çağa uygun bir yapılanmanın gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

Bu hem halk kütüphaneleri sisteminde kurumsal yapının güçlendirilmesi ve hem de hizmetlerin yeniden yapılandırılması yönünde önemli adımlar atılmasını sağlayabilir. Kütüphane politikalarını oluşturmada, finansman kaynaklarını sağlamada yasal düzenlemelerin önemli bir yere sahip olduğu unutulmamalıdır.

Ülkemizde halk kütüphanelerinin ana mali kaynağı “Genel Bütçe Kanunu” çerçevesinde bağlı bulunduğu bakanlık bütçesi yoluyla sağlanmaktadır.

O halde iki husus üzerinde tartışmak gerekmektedir.

- Bunlardan birincisi **ana mali kaynağın** artırılması yolları,
- İkincisi **ek mali kaynak** sağlama yollarıdır.
  - Ana mali kaynağı merkezi ve yerel yönetim kaynaklı sağlam temellere oturtmak ve belli ölçütlere bağlamak (halk kütüphanesi yasası vb.)
  - Ek mali kaynak yaratma ve sağlama konusunda halk kütüphanelerinin önünü açmak

Ek mali kaynakların nasıl sağlanabileceği ve türleri üzerinde tartışmak ve fırsatların neler olduğunu ortaya koymak çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

“Halk Kütüphanelerinin Mali Kaynaklarını Geliştirme Yolları”, **Prof.Dr. Osman Ersoy’a Armağan.** (Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1990), 108-121.

PULMAN İlkelere El Kitabı (2002). Çev. Ed. Selma Aslan. www.kutuphaneci.org.tr/istanbul